

“Piyasa Demokrasisi”

Erinç Yeldan, 16 Şubat 2005

Çeşitli finans kuruluşlarının araştırma dairelerinin Türkiye üzerine hazırladıkları raporları elimden geldiğince takip etmeye çalışıyorum. Bunların arasında geçen hafta masama ulaşan bir rapor ilginç bir uyarı içeriyordu: AKP hükümeti “yapısal reformları” hayata geçirme konusunda son günlerde isteksiz bir görünüm arz etmekteydi; ve bu yüzden yeni stand-by’ın onaylanması da gecikiyordu. Ya IMF bu yavaşlamayı fark eder de yeni stand-by’da sözünü verdiği 11 milyar dolarlık krediyi keserse halimiz nice olurdu?

Dolayısıyla, söz konusu finans kuruluşu AKP hükümetine kibarca şu soruyu sormaktaydı: “Bugün IMF için ne yaptınız?”

Anlaşılan o ki, “piyasalar” son günlerde IMF’nin hükümete karşı olan tutumunu sertleştirdiğini sezinlemişler ve uyarılarını yükseltmeye başlamışlardı. Bu tür yorumlar bana 2003’ün 1 Mart’ında “Irak savaşı tezkeresinin” reddinden hemen sonra, gene bir uluslararası finans kuruluşunca yayımlanmış olan bir raporu anımsattı. Söz konusu rapor, “meclisin savaş tezkeresini reddeden son kararının kırılğan olan dengelere yeni belirsizlikler eklediğini ve AKP’de parti disiplininin bozulmasının da yeni bir belirsizlik kaynağı olduğunu” vurguladıktan sonra aynen şu soruyu sormaktaydı: “Örneğin, AKP grubu bundan sonra, *halkın yüzde 80’inin IMF programına karşı olduğunu öne sürerek, yapısal reformlardan vazgeçerse ne olacaktır?*”

Yani “piyasaların” mantığı açısından burada önemli olan sorun, gerçekten bağımsız bir siyasi iradenin izlenmesi sonucu ortaya çıkacak olan ekonomik belirsizliklerin boyutu sorunudur ve bunların arasında en ürkütücü olanı da “IMF programına ezici bir çoğunlukla karşı olan halkın taleplerinin dile getirilebileceği” endişesidir. Türkiye, Ergin Yıldızoğlu’nun geçen Pazartesi günü köşesinde örneğini verdiği üzere, Tayland’ın yapmış olduğu gibi IMF programını terk ederek, uluslararası finans kuruluşlarının spekülative akımlarını cezp etmeye çalışmak yerine, yoksulluk ve işsizlik ile doğrudan mücadele etmeyi ön plana çıkartan ve iç talebe dayalı bir istikrar ve büyüme modelini uygulamaya başlarsa ne olacaktır? Gelişmiş ülkelerin para piyasaları sadece yüzde 3.5-4 gibi faiz getirileri ile çalışırken, uluslararası finans çevrelerine yüzde 30’lara varan spekülative arbitraj geliri sunmaya devam eden Türkiye gibi bir “yeni yükselen piyasa”, bu oyunu artık sürdürmeyeceğini ilan ederse ne olacaktır? Spekülative sıvık para girişlerinin uyardığı bu “hormonlu” büyümenin, gelir dağılımını bozucu ve işgücü piyasalarında işsizliği ve marjinalleşmeyi arttırıcı öğelerinden arındırarak, öncelikle ulusal tasarruflara dayanan ve planlı bir sosyal kalkınma modeli amacına uygun biçimde yönlendirmeyi amaçlayan bir Türkiye’nin, uluslararası işbölümüne bir ucuz emek ve ithalat cenneti olarak katılmayı reddetmesi durumunda ne olacaktır?

Türkiye’nin IMF-patentli istikrar programı, “mali disiplin için kamu kesiminde yüzde 6.5’lik faiz dışı fazla yaratma”; enflasyon hedeflemesinden başka hiçbir sorumluluk taşımayan (sözde) bağımsız (gerçekte uluslararası finans sermayesine bağımlı) merkez bankası”; ve “bağımsız üst kurullar ve yerel yönetimlere dayalı yönetim” fetişlerine indirgenmiş durumdadır. Bu fetişlerden herhangi birinden en ufak bir sapma veya sosyal amaçlı herhangi

bir kamu harcaması “popülizm hortladı”, “programdan çıkıyoruz” şantajı ile IMF ve uluslararası finans şebekesine şikayet konusu olmakta ve Türkiye böylece hizaya getirilmeye çalışılmaktadır.

Bu program uyarınca Türkiye’de, “sağlıkta dönüşüm”, “kamu yönetimi reformu”, “emeklilik reformu” gibi yapısal uyarılama projeleri bir biri ardına uygulamaya konulurken orta sınıfların çöküşü ve halkın yoksullaşması süreci de giderek hızlanmaktadır. Sosyal devletin zaten sınırlı olan kazanımlarının teker teker tasfiyesi ve eğitim ve sağlık gibi hizmetlerin “parası olan tüketsin” mantığıyla piyasa güçlerine terk edilmesi sonucunda orta sınıfların çöküşünün yapısal koşulları hazırlanmaktadır. Zira orta sınıfların kendilerini yeniden üretmeleri için en önemli araç olan eğitim ve sağlık hizmetleri artık giderek piyasada satın alınıp satılan bir metaya dönüştürülmekte, yeterli gelire sahip olmayan geniş halk yığınlarının bu hizmetlerden yararlanma olanakları da kalmamaktadır.

Bu gelişmelere koşut olarak, artan işsizlik ve derinleşen yoksullaşma altında çaresiz kalan kent yoksulları geçimlerini giderek yasa dışı yollardan temin etmeye itilmektedir. Pazartesi günü Cumhuriyet ‘te *Emine Kaplan*’ın haberinde vurgulandığı üzere, kentlerde yüzde 30 oranında artış gösteren hırsızlık ve gasp suçları, söz konusu sürecin çok yalın ve son derece kaygı uyandırıcı göstergelerinden sadece bir tanesidir.

Bu noktada artık sormamız gerekmektedir: “iyi yönetim, güven ve istikrar; *kim için?*”